विश्व र नेपालमा एचआईभी र एड्सको अवस्था

World AIDS Day 2021

विश्वमा एचआईभी र एड्स

- विश्वमा सन् १९८१ मा पहिलो एच आई भी संक्रमित रिपोर्ट भएदेखि सन् २०२० को अन्त्य सम्म ७ करोड ९३ लाख व्यक्तिहरु एचआइभीवाट संकमित भइ सकेका छन र त्यसै गरि ३ करोड ६३ लाख व्यक्तिहरुको एड्सको कारणले मृत्यु भइ सकेको छ ।
- सन् २०२० को अन्तसम्म संसारमा ३ करोड ७७ लाख व्यक्तिहरुमा एचआईभी संक्रमण भएको अनुमान छ ।
- सन् २०२० मा १५ लाख नयाँ संक्रमण भएको अनुमान गरिएको छ जुन सन् २०१० को तुलनामा ३१ प्रतिशतले घटेको छ । सन् २०१० मा २१ लाख नयाँ संक्रमण थियो ।
- सन् २०२० मा १ लाख ५० हजार बच्चाहरुमा नयाँ संकमण भएको अनुमान गरिएको छ । जुन सन् २०१० को तुलनामा ५३ प्रतिशतले घटेको छ । सन् २०१० मा ३ लाख २० हजार बच्चामा नयां संक्रमण भएको अनुमान थियो ।
- सन् २०२० मा मात्रै करीब ६ लाख ८० हजार व्यक्तिहरुको एड्सको कारणल मृत्यु भएको अनुमान छ, जुन सन् २०१० को तुलनामा ४८ प्रतिशतले कम हो । सन् २०१० मा १३ लाख व्यक्तिहरुको एड्सको कारणले मृत्यु भएको अनुमान थियो ।
- सन् २०२० सम्ममा कुल एचआइभी संकमित ३ करोड ७७ लाख मध्ये ७३ प्रतिशत (२ करोड ७५ लाख) मात्र एन्टीरेट्रोभाईरल (एआरभी) उपचारमा छन् (चित्र नम्बर १) ।
- सन् १९०० देखि २०१५ सम्म कन्डमको प्रयोग बढ्नाले ११ करोड ७० लाख नयाँ एच आई भी संक्रमण रोकिएको थियो (चित्र नम्बर २) ।
- **दीगो विकास लक्ष्य:** सन् २०३० सम्ममा एड्सको महामारीलाई अन्त्य गर्ने लक्ष्यलाई हासिल गर्न ९५:९५:९५ [अर्थात ९५ प्रतिशत एचआइभी संक्रमितहरुले आफ्नो संकमण अवस्थाबारे थाहा पाउने, ती मध्ये ९५ प्रतिशतको औषधी उपचारमा पहुँच हुने र ती औषधी खानेहरु मध्ये ९५ प्रतिशतको शरीरमा भाइरसको भार (भाइरल लोड) न्यून भएको हुने] र एचआइभीको जाँच र उपचारको रणनितिमा आधारित भएर एचआइभी तथा एड्स सम्बन्धि कार्यक्रमहरु संचालन भइरहेको छ ।

चित्र नम्बर १. विश्वव्यापी एचआईभी परीक्षण र उपचार क्यास्केडको अवस्था, २०२०

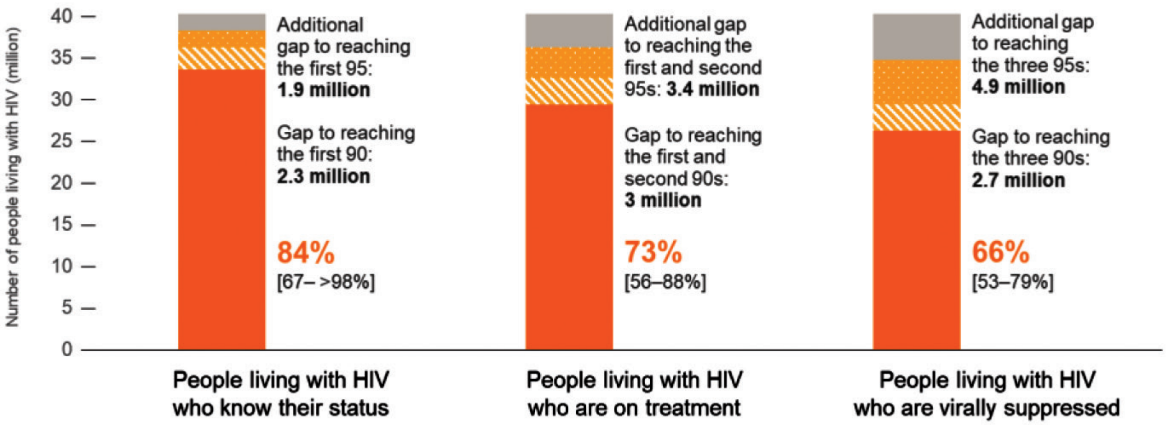

चित्र नम्बर २. विश्वव्यापी कन्डम प्रयोगको कारणले नयाँ एचआईभी संक्रमणहरूको अवस्था, सन् १९९०-२०१९ सम्म

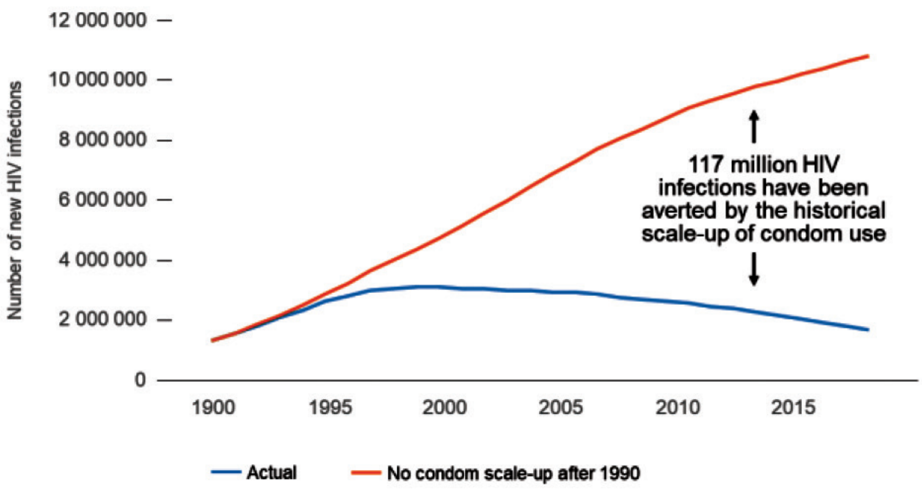

श्रोत: युएनएड्सका प्रकाशनहरु, २०२१

एशिया प्रशान्त क्षेत्रमा एचआईभी र एड्स

- सन् २०२० को अन्तसम्म एसिया प्रशान्त क्षेत्रमा ५८ लाख व्यक्तिहरुमा एचआईभी संक्रमण भएको अनुमान छ। कुल एच आई भी संक्रमित मध्य ६४% (३७ लाख) एआरभी उपचारमा छन्।
- सन् २०२० मा २ लाख ४० हजार नयां संक्रमण भएको अनुमान गरिएको छ जुन सन् २०१० को तुलनामा २१ प्रतिशतले घटेको छ। सन् २०२० मा मात्रै १ लाख ३० हजार व्यक्तिहरुको एड्सको कारणले मृत्यु भएको अनुमान छ। सन् २०१० र २०२० सम्ममा ५६ प्रतिशतले घटेको छ (चित्र नम्बर ३)।
- सन् २०२० मा १३ हजार बच्चाहरुमा नयाँ संक्रमण भएको अनुमान गरिएको छ। जुन सन् २०१० को तुलनामा ३८ प्रतिशतले घटेको छ।

चित्र नम्बर ३. एशिया प्रशान्तमा नयाँ एचआईभी संक्रमण र एड्स सम्बन्धी मृत्युको संख्या, २०००-२०२०

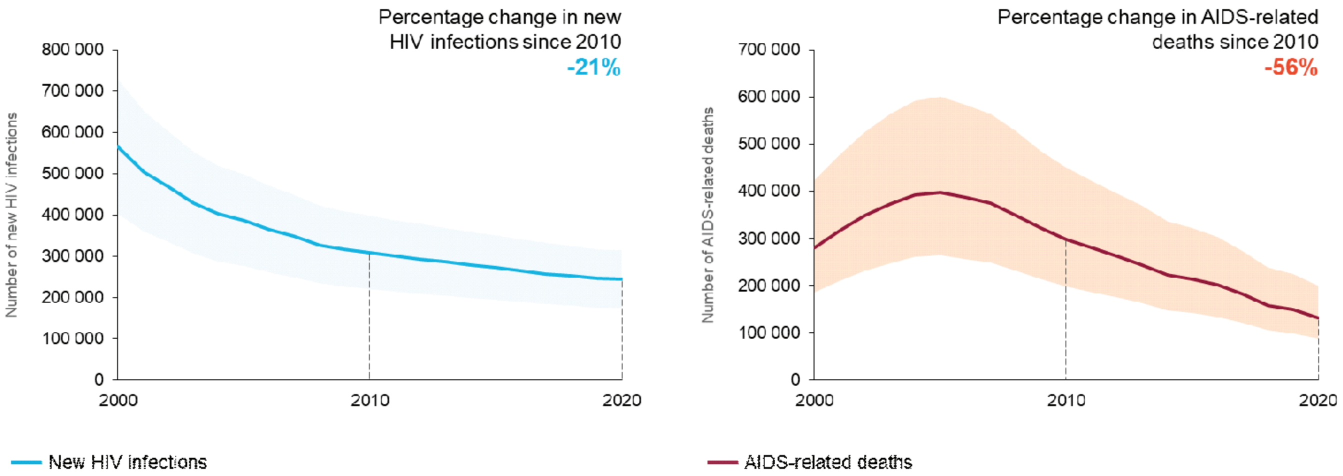

श्रोत: युएनएड्सका प्रकाशनहरु, २०२१

नेपालमा एचआईभी/एड्स

- सन् २०२० को अन्तसम्म नेपालमा ३० हजार ३०० व्यक्तिहरुमा एचआईभी संक्रमण भएको अनुमान छ। बयस्क जनसंख्याको ०.१३ प्रतिशत संक्रमण (प्रिभ्यालेन्स दर) छ।
- सन् २०२० मा ७५४ व्यक्तिहरुमा एचआईभीको नयां संक्रमण भएको अनुमान गरिएको छ जुन सन् २०१० को तुलनामा ६३ प्रतिशतले घटेको छ। सन् २०१० मा २ हजार ६१ नयां संक्रमण अनुमान गरिएको थियो।
- सन् २०२० मा ८० बच्चाहरुमा नयाँ संक्रमण भएको अनुमान गरिएको छ। जुन सन् २०१० को तुलनामा ६३ प्रतिशतले घटेको छ। सन् २०१० मा २१५ बच्चामा नयां संक्रमण भएको अनुमान थियो।

चित्र नम्बर ४. नेपालमा एचआईभी परीक्षण र उपचार क्यास्केडको अवस्था, आ व २०७७/२०७८

नेपालमा जनस्वास्थ्यको चुनौतीका रुपमा रहेको एचआईभी इपिडेमिकलाई २०३० सम्ममा अन्त्य गर्न सम्भव छ।

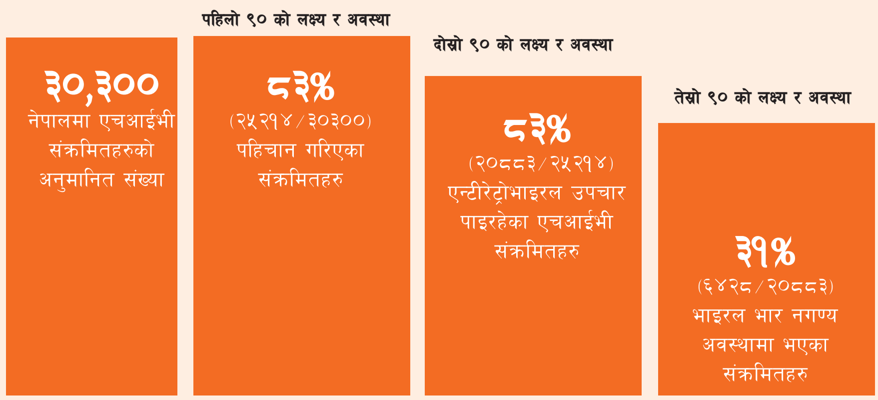

- सन् २०२० मा मात्रै ६ सय ३६ व्यक्तिहरुको एड्सको कारणले मृत्यु भएको अनुमान छ, जुन सन् २०१० को तुलनामा ५५ प्रतिशतले कम हो। सन् २०१० मा १४ सय १३ व्यक्तिहरुको एड्सको कारणले मृत्यु भएको अनुमान थियो।
- सन् २०२१ को जुलाई महिनासम्म नेपालमा २० हजार ८ सय ८३ संक्रमितहरुले एन्टीरेट्रोभाइरल (एआरभी) उपचार लिईरहेका छन् र अनुमानित कुल एचआइभी संक्रमित मध्ये ६९ प्रतिशत मात्र एआरभी उपचारमा रहेका छन्।
- नेपालमा पनि सन् २०३० सम्ममा एड्सको महामारीलाई अन्त्य गर्ने लक्ष्यलाई हासिल गर्न ९५:९५:९५ र एचआइभीको जाँच र उपचार को रणनितिमा आधारित भएर एचआइभी तथा एड्स सम्बन्धि कार्यक्रमहरु संचालन भइरहेको छ। आ। व। २०७७/२०७८ सम्म ९०-९०-९० लक्ष्यहरुका [अर्थात ९० प्रतिशत एचआइभी संक्रमितहरुले आफ्नो संक्रमण अवस्थाबारे थाहा पाउने, ती मध्ये ९० प्रतिशतको औषधी उपचारमा पहुँच हुने र ती औषधी खानेहरु मध्ये ९० प्रतिशतको शरीरमा भाइरसको भार (भाइरल लोड) न्यून भएको हुनें] अवस्था चित्र नम्बर ४ मा देखाइएको छ।

श्रोत: एनसिएएससी फ्याक्ट्स सीट, २०२१

नेपालमा एचआईभी महामारीको प्रकार र जोखिम समूह

- नेपालको बर्तमान एचआईभीको अबस्थालाई केन्द्रीकृत महामारी (अर्थात कन्सन्ट्रेटेड इपिडेमिक) को रुपमा परिभाषित गरिन्छ। यसको अर्थ एक वा सो भन्दा बढी एचआइभी सर्नसक्ने जोखिममा रहेका समूहमा एचआईभी संक्रमण दर ५ प्रतिशत भन्दा बढी तर सामान्य जनसंख्यामा एचआईभी संक्रमण दर १ प्रतिशत भन्दा कम हुनु हो।
- नेपालमा एचआईभी संक्रमणको उच्च जोखिममा रहेका समुहहरु सुईद्वारा लागूपदार्थ प्रयोग गर्नेहरु, यौनकर्मी, पुरुष समलिगीं तथा तेस्रोलिगीहरु र रोजगारीका लागि बिदेशिनेहरु हुन्। यी मध्ये सुईद्वारा लागूपदार्थ प्रयोग गर्नेहरु र पुरुष समलिंगी यौनकर्मीहरुमा संक्रमणदर अरु जोखिम समूह भन्दा उच्च छ।
- सन् २०२० मा सम्पन्न सर्भेक्षण अनुसार नेपालमा सूईद्वारा लागू पदार्थ प्रयोग गर्नेहरुमा ३ प्रतिशतका दरले एचआईभीको संक्रमण रहेको पाइएको छ। यसै गरी सन् २०१७ मा भएका सर्भेक्षणहरु अनुसार महिला यौनकर्मीहरुमा २.२ प्रतिशत र पुरुष समलिंगीहरुमा ६.२ प्रतिशतका दरले एचआईभीको संक्रमण रहेको पाइएको छ। पश्चिम, मध्य तथा सुदुरपश्चिममा गरिएको सर्भेक्षणले भारतमा कामदार नेपालीहरूमा एचआईभीको संक्रमण पश्चिममा ०.३ प्रतिशत र मध्य तथा सुदुरपश्चिममा ०.६ प्रतिशत रहेको पाइएको छ।

नेपालमा एचआईभी एड्स सम्बन्धी कार्यक्रम

- नेपालमा राष्ट्रिय एचआईभी रणनीतिक योजना २०१६(२०२१ ले निर्देश गरे अनुरुप उच्च जोखिममा रहेका समुहहरु जस्तै सुईद्वारा लागू पदार्थ प्रयोग गर्नेहरु, यौनकर्मी र तिनका ग्राहकहरु, पुरुष समलिगीं तथा तेस्रोलिगीहरु र रोजगारीका लागि विदेशिनेहरु तथा तिनका दम्पतिहरु र जेलमा रहेका कैदिहरुका लागि एचआईभी रोकथाम कार्यक्रम एबं संक्रमित र प्रभावितहरुका लागि उपचार, हेरचाह तथा सहयोग कार्यक्रम सचांलन भईरहेको छ।
- विशेषतः आउटरीच शिक्षा, कण्डम प्रवर्धन, एचआईभीको परामर्श र परीक्षण, यौनरोगको निदान र उपचार, जोखिम न्यूनिकरण, पिएमटीसीटी सेवा, एआरटी सेवा, र समुदाय सहयोगका कार्यक्रमहरु सरकारी स्वास्थ्य केन्द्र र अन्य विभिन्न संघ संस्थाहरुबाट संचालन भईरहेको छ।
- हाल ६१ जिल्लाका ८३ एआरटी सेन्टरबाट एन्टीरेट्रोभाइरल उपचार निशुल्क उपलब्घ गराइएको छ।
- देशका सबै जिल्लाहरुमा आमाबाट बच्चामा हुने संक्रमण रोकथाम (पिएमटीसीटी) गर्न समुदायमा आधारित पिएमटीसीटी कार्यक्रम संचालनमा छ जस अर्न्तगत प्रसुती केन्द्रहरुमा गर्भवती महिलाहरुमा एचआईभी निशुल्क जाँच सुविधा छ।
- देशका सबै जिल्लाहरुमा १८९ वटा एचआईभी परामर्श तथा परीक्षण केन्द्रहरुबाट सेवा प्रदान भइरहेको छ । यसका साथै जोखिममा रहेका समुहहरुमा समुदायमा आधारित एचआईभी परीक्षणका कार्यक्रम पनि संचालित छ।
- नेपालमा एचआईभी एड्स सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन सरोकारवाला र साभ्फेदारहरुको समन्वयमा संचालित छ।

चित्र नम्बर ५. ६१ जिल्लाहरुमा अवस्थित ए आर टि केन्द्रहरु

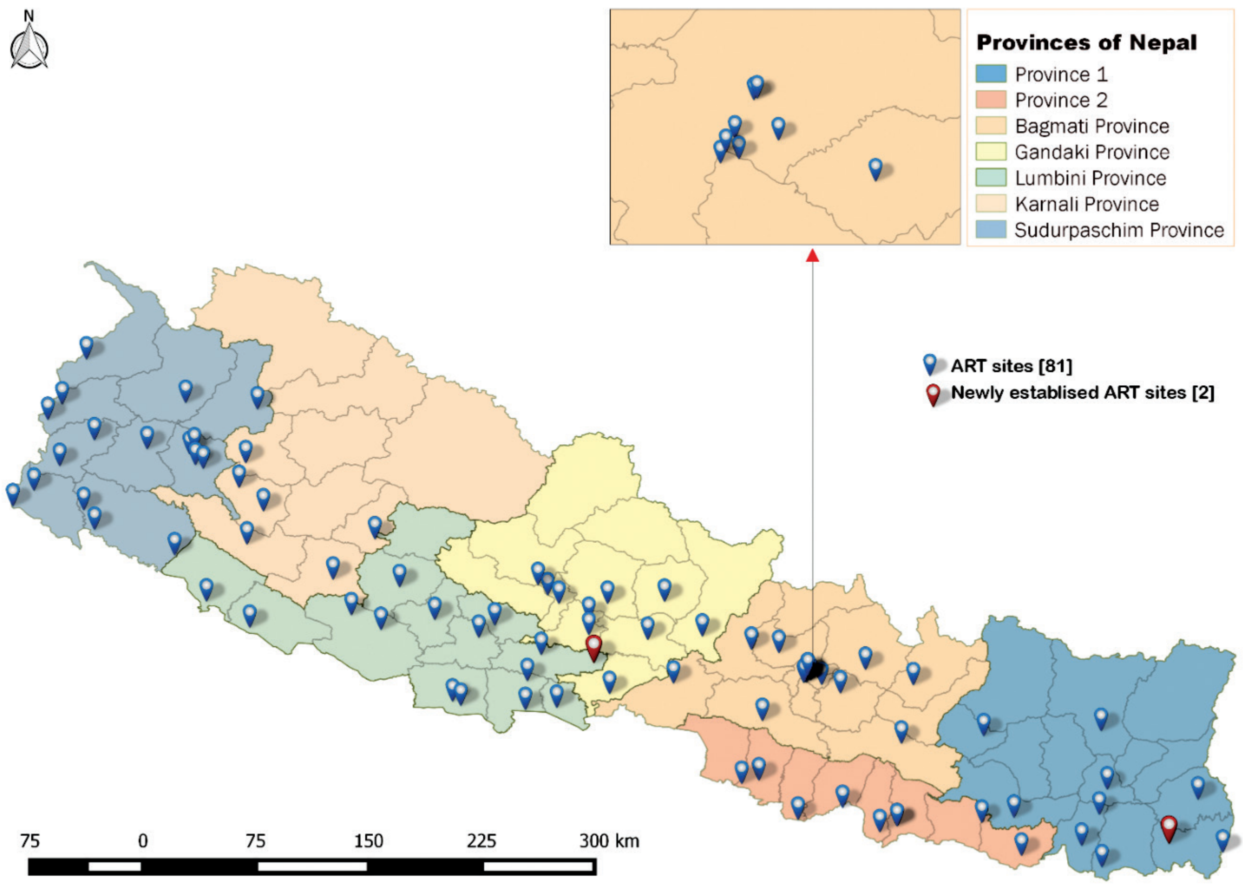

बिद्यमान चुनौतीहरु र तिनको संबोधन

- संक्रमित भई सकेका तर आफ्नो एच आई भी संक्रमणको अवस्थाको वारेमा थाहा नपाएका व्यक्तिहरुको एचआईभी संक्रमणको अवस्था थाहा पाउनु, तिनीहरुबाट अन्य व्यक्तिमा एचआईभी संक्रमण हुनबाट रोक्नु र संक्रमित भइ सकेकाहरुलाई उपचार, हेरचाह तथा सहयोग कार्यक्रममा पहुंच बढाउने ठुलो चुनौति रहेको छ ।
- ए आर भी उपचारमा भएका सबै एच आई भी संक्रमितहरुको भाईरल लोडको अवस्था परिक्षण गरि उपचार योजनामा सहयोग पुर्याउनु तेस्रो ९५ लक्ष्य प्राप्तिको लागि अति आवस्यक छ ।
- एचआईभी संक्रमित, प्रभावितहरु प्रतिको लाञ्छना तथा भेदभाव कम गर्न आवश्यक कानुन, नीति, नियम बनाइ सोको कार्यान्वयन गर्नु अत्यावश्क छ ।
- हालसम्म राष्ट्रिय एच्आईभी एड्स कार्यक्रम अत्याधिक मात्रामा बैदेशिक श्रोतमा भर परेको अवस्था छ र बिस्तारै यस कार्यक्रमको लागि नेपाल सरकारको श्रोत वृद्धि गर्न अत्यन्त जरुरी छ ।
- नेपाल सरकारले सन् २०३० सम्मको लागि एड्स नियन्त्रणको तिब्रतर लक्ष्य ९५:९५:९५ मा समर्थन जनाएको छ । सो लक्ष्य प्राप्तिका लागि एचआइभी रोकथाम, हेरचाह, सहयोग तथा उपचार सम्बन्धी कार्यकमलाई तीब्रता दिन सबै तहको राजनीतिक प्रतिबद्धताको आबश्यकता छ ।

Government of Nepal
Ministry of Health and Population
National Centre for AIDS and STD Control